

— “ O Heere, de wormen die eeten mij .. Jesus seijde :
“ Job staet op en gaet wegh, die wormen sijn al doodt, soo
moeten sij oock al doodt sijn, die in dese aerde sijn op dat
sij geen koren oft vrugten der aerde meer bederven .. Alsdan
maect een teeken des h. cruys, bidt 5 paternoster en vijf ave
maria op ider hoek van 't landt en oock over en langs gaende
vijf vader ons en ave Maria. Amen.

Lambertus de Greeff.

Jonckman in Brouckom, Scholtus en schepen in 't selve. (1782)

Jules Frère.

(1) Het hs. waarvan 't eerste deel 140 en 't tweede 117 blz. pro-patria formaat
beslaat, is thans in ons bezit. Het bevat een schat van folkloristische gegevens. Wij
hebben gemeend, dat het best was den tekst over te schrijven zooals hij is en zonder
commentaar. (J. F.)

(2) Alhoewel dit handschrift door een Limburger opgesteld is, hebben wij
gemeend, dat het paste de fragmenten, meegedeeld door den hr Frère, in dit tijdschrift
op te nemen, daar de landbouwgebruiken in Oost-Vlaanderen bijna dezelfde waren als
in Limburg. Daarbij deze fragmenten bevatten uitstekend studiemateriaal. (Redactie)

Christelyk en stichtbaer Liedeken van het natuerlyk Kaertenspel.

*Betreffende het lied van dien naam, dat verschenen is in
Oostvl. Zanten (V jg. 1930, blz. 98-104), ontvingen wij
van den h^r Em. Van Heurck, den bekenden Antwerpschen
folklorist, de volgende belangwekkende mededeeling :*

Het lied “ Christelyk en Stichtbaer Liedeken van het
natuerlyk Kaertenspel „ herdrukt in uw tijdschrift, is een
bekend straatlied, dagteekenende van het begin der XIXe
eeuw. Het is onder meer verschenen te Antwerpen bij Jos.
Thys (N° 1) en te Gent bij Leander Van Paemel (N° 34 en
80). Waarschijnlijk zal uw druk verschenen zijn bij Isabella
Van Paemel, die haar vader opvolgde, en dagteekenen van
de jaren 1860-1870.

Jos. Thys, te St. Amands geboren in 1784, drukte te
Antwerpen op de Vlasmerkt, *In de Pauw*, en stierf er in 1854.
Leander Van Paemel stierf te Gent den 25 Mei 1846, in den
ouderdom van 68 jaar en 9 maanden. Zooals Thys heeft hij

vele volksboeken en liederen uitgegeven. Zijn dochter Isabella-Carolina te Gent geboren in 1807, volgde haar vader op en drukte tot 1870 onder haar naam en tot 1880 onder dien van haar man Pieter De Ceuninck.

Het gedicht van mijn exemplaar (1), uitgegeven door J. Thys, zal wel de oorspronkelijke versie zijn en verschilt weinig met degene, die gij komt uit te geven, behalve dat het mijn uw laatste stroof niet bevat.

De E. H. Jan Bols, in zijn *100 Oude Vlaamsche Liederen*, Namen, 1897, bl. 109-116), geeft er een variante van, waarvan wij de eerste stroof overschrijven :

*Een Duitsch soldaat g'heel sterk en kloek
Kwam in de kerk zonder verduiken
In plaats van eenen kerke-boek
Een gansch spel kaarten te gebruiken.
Maar dit kwam te mishagen
Aan de overheden, want
Men zag hem overdragen
Al gauw van zijn serjant.
Ja, tot bij den majoor :
En hij werd dan geroepen,
Men sprak hem aan, men sprak hem aan,
Van dat zoo stout en vreemd bestaan.*

Gezongen te Aarschot en te Alseberg.

De wijs van ons lied (Thys en Van Paemel) komt voor bij Lootens en Feys (*Chants populaires flamands*, Brugge, 1879, bl. 193-194):

*Moet ik noch lang, op schildwacht staan
Met mijn herte vol van rouwe,
Altijd gereed om weg te gaan,
Schier verleven van de kouwe,
Met 't herte vol van zuchten
En doorsteken mijn gemoed ?
Het minste doet mij zuchten,
Om mijn allerliefste zoet.
Ik weet dat zij langt naar mijn wederkomst,
En zij zal worden als desperaat,
Als zij zal hooren dat ik ben soldaat.*

Het thema van het straatlied, gewoonlijk in prozavorm, is ook bekend in het Walenland, als vertelsel (Cf. *Wallonia*, Luik, 111 (1905), bl. 53-56). Het is ook verspreid in het buitenland, Prof. Dr J. Bolte heeft er een hoogst interessante studie aan gewijd in het *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde*, (XI (1901), blz. 376-406 en XIII (1903), bl. 84-88) waarin wij vernemen dat het thema bestaat in Duitschland, Frankrijk, Engeland, Denemarken, Zweden, Oostenrijk, Spanje, Portugal, Italië en IJsland.

In Frankrijk is het vertelsel uitgegeven onder meer met den titel *Histoire du jeu de cartes du grenadier Richard, ou explication du jeu de cinquante deux cartes, en forme de livre de prières, par Hadin, employé au ministère des finances* (Parijs, 1811). Indien in het Vlaamsch straatlied de geestige soldaat van zijnen majoor slechts eenige penningen ter belooning ontvangt, in het Fransch verhaal, integendeel, wordt hij tot drie maanden cachot veroordeeld, maar zoodra hij zijn straf gedaan heeft wordt hij tot onder-luitenant benoemd als erkenning van de schranderheid, welke hij getoond had in zijn pleidooi.

In het rijk geïllustreerd werk van H. R. d'Allemagne, *Les cartes à jouer du XIVe au XXe siècle* (Parijs, I, 1906, bl. 487), vindt men een prent voorstellende den soldaat Richard aanhoorende de mis met een open kaartspel in de twee handen. Men treft ze ook aan in bovenvermelde studie van Bolte (1903, bl. 85).

J. m. Van Heurck.

---

(1) Liedeken van het Christelyk Kuckte (sic)-Spel of den uytleg van het natuerlyk Piquet-spol.
